

2.2. Kirjandus

Kirjanduse õppe- ja kasvatuseesmärgid

Kirjandusõpetusega taotletakse, et õpilane:

2.4.1. Kirjanduse õppe- ja kasvatuseesmärgid

Kirjandusõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) loeb eakohast ilukirjandust ja arendab lugemisoskust, omandab püsiva lugemisharjumuse kui maailma ja iseenda mõistmise vahendi;
- 2) väärtustab kirjandust rahvuskultuuri olulise osana, tutvub erinevate rahvaste kirjanduse ja kultuuriga;
- 3) mõistab ilukirjanduse kujundlikku keelt, rikastab oma sõnavara, arendab suulist ja kirjalikku väljendusoskust;
- 4) arendab loomevõimeid ja suhtub loometöösse lugupidamisega, teab kirjandusloominguga seotud ameteid ja elukutseid;
- 5) kujundab kirjanduse abil oma esteetilisi ja eetilisi väärtushoiakuid ning valmidust võtta vastutus oma elu mõjutavate valikute ja otsuste eest;
- 6) laiendab silmaringi, rikastab mõtte- ja tundemaailma;
- 7) annab iseseisvaid hinnanguid, sõnastab ja esitab oma mõtteid; 8) hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt erinevaid infoallikaid, luues seoseid ühiskonnas toimuva ning enda väärtushoiakute ja tulevikuplaanide vahel.

2.2.1. Õppeaine kirjeldus

Kirjandus on alates 5. klassist eraldi õppeaine, milles õpilane arendab oma lugejaoskusi, kujundlikku mõtlemist ja verbaalset loomevõimet. Ilukirjanduse ja rahvaluule lugemise, 11 analüüsi ja tõlgendamise kaudu kujundab õpilane oma esteetilisi hoiakuid ja eetilisi tõekspidamisi, arendab enda mõtte- ja tundemaailma. Kirjandusõpetus toetab õpilase isiksuse kujunemist, individuaalse ja kogukondliku identiteedi määratlemist, laiemalt aga kultuuri eripära ja mitmekülgsuse teadvustamist.

Lugemis- ja tekstitoimingud on kirjandusõpetuse loomulik ja vajalik alus, sest kirjandust saab õppida vaid lugedes. Eesmärgistatud lugemine, eri lugemisviiside ja -mudelite kasutamine, lugemisülesannete täitmine, oma lugemisoskuse hindamine ja lugemiskogemuse jagamine toetab õpilase kujunemist oskuslikuks lugejaks. Põhikooli kirjandusõpetuses loetakse õpilastele lähedasi ja olulisi teemasid käsitlevaid ilukirjandusteoseid, mis aitavad mõista inimestevahelisi suhteid ja arendada empaatiavõimet, kujundada õpilase lugemisharjumusi ning tugevdada tema sisemist

motivatsiooni lugeda. Tehnoloogiliselt laienenud lugemisvõimaluste hulgast valib õpilane endale sobivad, tundes paberraamatu kui peamise trükise kõrval ka audio- ja eraamatute kasutamise ning sisu omandamise spetsiifikat.

Järk-järgult kirjanduse väljendusvahendeid tundma õppides ja muid tekstist arusaamist toetavaid oskusi omandades jõuab õpilane teose kui terviku tähendusvälja mõistmiseni ja selle väärtustamiseni. Eri liiki ilukirjandustekste, nii tervikteoseid kui ka tekstikatkendeid lugedes saab õpilane erinevaid lugemis- ja analüüsikogemusi, arendab oma interpreteerimis- ja sünteesivõimet, täiendab oma keelepädevust, sh sõnavara ja õigekeelsust, suhestab ennast aktuaalsete eluliste teemade ja probleemidega, kujundades seeläbi mina- ja maailmapilti. Tekstianalüüsi ja -tõlgendamise oskus on põhikooli kirjandusõpetuse põhieesmärk, mis on lahutamatu kirjanduse poeetika tundmisest, sealhulgas kujundlikkuse mõistmisest selle mitmetähenduslikkuses ja terviklikkuses. Ilukirjandusteose eritlemiseks peab õpilane valdama metakeelt kui tööriistakasti, mis avaks talle poeetilise teksti väljenduslikud võtted ja tähenduste paljususe.

Kirjandusteoste valiku põhikriteeriumideks on kunstiväärtus, humanistlik suunitlus ning positiivne mõju õpilastele, teoses püstitatud probleemide aktuaalsus õpilaste kõlbelisel kasvatamisel ning sallivuse kujundamisel. Samuti peetakse teoste valikul silmas õpilaste eakohaseid psühholoogilisi ja intellektuaalseid võimeid ning huvisid. Lugemisvara valikul arvestatakse eesti ja maailmakirjanduse, klassikalise ja tänapäeva kirjanduse ning eri žanre esindavate luule-, proosa- ja draamateoste põhjendatud proportsioone, nais- ja meesautorite esindatust ning kooliastmele kohaseid teemavaldkondi. Tervikteoste valikul võib õpetaja jagada soovitusi, arvestades nii õpilaste eelistusi, huvisid kui ka lugemisvõimet. Põhikoolis on kohustuslik lugeda igas klassis vähemalt neli tervikteost, kuid soovitus on lektüüriraamatute arvu võimaluse korral suurendada ja õpilasi valikutesse kaasata

Et toetada paikkondlikku identiteeti ja teadvustada rahvapärimuse rolli kultuuris, pööratakse kirjandusõpetuses tähelepanu regionaalsele kirjandusele ja folklooripärandile. Traditsioonilist folkloorikäsitlust tuleb tänapäevastada, et õpilane mõistaks paremini pärimuskultuuri olemust ja funktsioone, suudaks õpituga paremini suhestuda ning tajuks, et folkloor on elav ja ajas muutuv nähtus. Pärimuskultuuri tundmine õpetab õpilast väärtustama ja hoidma rahvus- ja omakultuuri. Kirjandustundides tegeleb õpilane ka aimetekstidega, mis on seotud kirjanike ja teiste kultuurilooliselt tähenduslike isikutega (nt elulugu, intervjuu autoriga), ja meediatekstidega, mis vahendavad kirjandusteoste kohta arvustavaid seisukohti (nt raamatututvustus, arvustus, blogi). Kultuuriloolised tekstid avavad identiteeti kujundavaid asjaolusid, aitavad mõista 12 minevikku ja olevikku,

kujundavad ajaloo- ja kultuuriteadvust. Ühtlasi õpib õpilane tundma teose kirjanduslikku ja ajaloolist konteksti ning autorist lugejani kulgevat kirjandusprotsessi. Kirjandusteoste üle arutlemiseks ja nende sügavuti mõistmiseks peab õpilane tundma kirjandusteaduslikku mõistestikku ja kirjanikega seotud kultuuriloolist tausta. Eelkõige on tähtis, et säiliks lugemishuvi ja areneksid tõlgendusoskused, kuid selleks on tarvis ka faktiteadmisi ja mõistevaramut. Õppeprotsessis pakutakse õpilasele rohkesti omaloomingulisi, sealhulgas kirjandusteoste, teistele tekstidele ja oma elamustele tuginevaid kirjutamiskogemusi, et ergutada ja väärtustada loovust ning tuua esile oma isikupära ja anne. Eneseväljendusoskuse igakülgse arendamise huvides analüüsib õpilane tekste ja katsetab omaloomingut nii kirjalikult kui ka suuliselt. Suulised sooritusülesanded, sh jutustamine ja esitamine on olulised just jagamis- ja tagasisidekogemuse saamiseks. Loominguline eneseväljendus kirjanduse õppimisel hõlmab muu hulgas suhtlemist veebikeskkondades, info hankimist ja kriitilist hindamist, digitaalse sisu loomist, selle muutmist ja taasesitamist. Kirjandusõpetuse kaudu suunatakse õpilast mõistma kunstiliikide vahelisi seoseid, avastama viise, kuidas kirjanduslikud süžeed, karakterid, teemad ja motiivid leiavad kasutamist ning edasiarendamist teatris, filmis, muusikas ja kujutavas kunstis. Kirjandus lõimub eeskätt keeleõpetusega, aga ka kõikide teiste õppeainetega ning toetab õppesisu ja õpitulemuste kaudu õppekava üldpädevuste kujundamist ja läbivate teemade käsitlemist. Läbivate teemade käsitlemise iseloom, sügavus ja raskuspunkt on klassiti erinev ning paljuski seotud kirjandustekstide valikuga.

2.2.2. Kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

II kooliaste (5.–6. klass)	III kooliaste
Õpilane:	Õpilane:
1) õpib tundma kirjandust ja pärimust rahvuskultuuri osana, tutvub eri rahvaste kirjanduse ja kultuuriga;	1) süvendab oma arusaama kirjandusest kui kultuuri- ja kunstinähtusest, selle rollist identiteedi kujundamisel ja ühiskonna mõtestamisel, tunneb ning väärtustab rahvuskultuuri traditsioone ja pärimust;
2) arendab oma loovvõimeid, jutustamis- ja esitamisoskust, kirjutab eakohasel tasemel ja keeleliselt korrektseid kirjeldavas, jutustavas ja arutlevas laadis ning eri žanrites tekste, väljendab oma arvamust nii suuliselt kui ka kirjalikult;	2) arendab oma loovvõimeid, jutustamis- ja esitamisoskust, kirjutab eakohasel tasemel ja keeleliselt korrektseid kirjeldavas, jutustavas ja arutlevas laadis ning eri žanrites tekste, väljendab ja põhjendab oma arvamust nii suuliselt kui ka kirjalikult;
3) leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet;	3) leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, arvestab teabe kasutamise ja avaldamise head tava ning õiguslikke sätteid;
4) õpib tundma ilukirjandusteose poeetikat, iseloomustab ja võrdleb teose tegelasi, kirjeldab	4) õpib mitmekülgsemalt ja sügavamalt tundma ilukirjandusteose poeetikat, analüüsib teose

süžeed ja olustikku ning sõnastab peamõtte, tõlgendab kujundlikku keelt ja rikastab oma sõnavara;	süžeed, tegelasi ja olustikku, märkab kompositsiooni erijooni ning arutleb käsitletud probleemide ja väärtuste üle, tõlgendab kujundlikku keelt ja rikastab oma sõnavara;
5) loeb, analüüsib ja mõistab jõukohase keerukusega eri žanris laste- ja noortekirjandust nii eesti kui ka maailmakirjandusest, loeb luule-, proosa- ja draamatekste, arendab oma lugemisoskusi;	5) loeb, analüüsib, tõlgendab ja mõistab nii eakohast noortekirjandust kui ka eri žanrites eesti ja maailmakirjanduse klassikat, loeb luule-, proosa- ja draamatekste, arendab oma lugemisoskusi;
6) rikastab lugedes oma mõtte- ja tundemaailma, täiendab enda kultuuri- ja kirjandusteadmisi, kujundab esteetilisi hoiakuid ja eetilisi tõekspidamisi.	6) rikastab lugedes oma mõtlemis- ja väljendusoskust, täiendab enda kultuuri- ja kirjandusteadmisi, kujundab esteetilisi hoiakuid ja eetilisi tõekspidamisi.

2.2.3. Õpitulemused II kooliaste (5. – 6. klass)

5.klass

Õpilane:

- 1) loeb laste- ja noortekirjandusteoseid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, sealhulgas vähemalt kaheksa tervikteost;
- 2) loeb latusalt ja mõtestatult eri žanris luule-, proosa- ja draamatekste, kasutab õpetaja juhendamisel põhilisi lugemisevõtteid ja -viise, jälgib ja hindab oma lugemist;
- 3) tutvustab loetud raamatut ja selle autorit ning jagab oma lugemiskogemust;
- 4) väärtustab nii paikkondlikku kui ka kogu Eestit ühendavat eripärast paljutahulist kultuuri;
- 5) nimetab luuletuse teema ja kirjeldab selle meeleolu, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust;
- 6) koostab proosa- või draamateksti kohta kava küsimuste, väidete või märksõnadena, kirjutab kokkuvõtte;
- 7) nimetab teose teema, arutleb tegelastega seotud probleemide ja väärtushoiakute üle, sõnastab teose peamõtte;
- 8) iseloomustab ja võrdleb tegelasi, kirjeldab nendevahelisi suhteid ja hindab tegelaste käitumist;
- 9) järjestab loo sündmused ning põhjendab toimumisaja ja -koha valikut;
- 10) rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite kohta;
- 11) kirjutab eri žanris omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid ja jutustavaid tekste;
- 12) osaleb arutelus, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valib kirjandusteosest rääkides tekstist sobivaid näiteid, teeb koostööd;

- 13) esitab (peast) luuletuse, lühikese proosa- või rolliteksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust;
- 14) jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tugineb kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale;
- 15) jutustab tekstilähedaselt või kokkuvõtvalt kavapunktide järgi, märksõnade abil või piltteksti põhjal;

6.klass

Õpilane:

- 1) loeb laste- ja noortekirjandusteoseid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, sealhulgas vähemalt kaheksa tervikteost;
- 2) loeb ladusalt ja mõtestatult eri žanris luule-, proosa- ja draamatekste, kasutab õpetaja juhendamisel põhilisi lugemisvõtteid ja -viise, jälgib ja hindab oma lugemist;
- 3) tutvustab loetud raamatut ja selle autorit ning jagab oma lugemiskogemust;
- 4) loeb kirjandusvaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, kasutab teabe hankimiseks sobivaid allikaid ja keskkondi;
- 5) kasutab otstarbekalt eri allikatest ja keskkondadest hangitud teavet, eristab oma ja laenatud teksti, nimetab ja märgib kasutatud allikad;
- 6) väärtustab nii paikkondlikku kui ka kogu Eestit ühendavat eripärast paljutahulist kultuuri;
- 7) õpib tundma kultuuri eri ilminguid, sealhulgas teatri- ja filmikunsti, pärimus- ja muuseumikultuuri;
- 8) eristab ilukirjanduse ja rahvaluule põhiliike ning olulisemaid žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid;
- 9) nimetab luuletuse teema ja kirjeldab selle meeoleolu, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust;
- 10) koostab proosa- või draamateksti kohta kava küsimuste, väidete või märksõnadena, kirjutab kokkuvõtte;
- 11) nimetab teose teema, arutleb tegelastega seotud probleemide ja väärtushoiakute üle, sõnastab teose peamõtte;
- 12) iseloomustab ja võrdleb tegelasi, kirjeldab nendevahelisi suhteid ja hindab tegelaste käitumist;
- 13) järjestab loo sündmused ning põhjendab toimumisaja ja -koha valikut;
- 14) rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite kohta;
- 15) kirjutab eri žanris omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid ja jutustavaid tekste;

- 16) osaleb arutelus, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valib kirjandusteosest rääkides tekstist sobivaid näiteid, teeb koostööd;
- 17) esitab (peast) luuletuse, lühikese proosa- või rolliteksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust;
- 18) mõtestab lahti esitatud teksti tähendused, annab tagasisidet enda ja teiste esitusele;
- 19) jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tugineb kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale;
- 20) jutustab tekstilähedaselt või kokkuvõtvalt kavapunktide järgi, märksõnade abil või piltteksti põhjal;
- 21) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid.

III kooliaste

7.klass

Õpilane:

- 1) loeb eri liiki ja žanris kirjandusteoseid, sealhulgas tüvitekste, või nende katkendeid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, analüüsib ja tõlgendab vähemalt kahteteist loetud tervikteost;
- 2) loeb ladusalt ja mõtestatult, kasutab iseseisvalt lugemise eesmärgist ja teksti liigist lähtuvaid lugemisviise ja -mudeleid, hindab oma lugemiskust ning juhib oma lugemisprotsessi;
- 3) loeb kultuurivaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, arvestab teabe kasutamise ja avaldamise head tava ning õiguslikke sätteid;
- 4) tunneb eesti kultuuri erijooni ning vahendab oma kultuurikogemust, väärtustab nii oma- kui ka maailmakultuuri ja selle mitmekesisust;
- 5) eristab ilukirjanduse põhiliike ja peamisi žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid;
- 6) leiab endale sobivat lugemisvara, põhjendab oma valikut, tutvustab loetud raamatut ja selle autorit, jagab oma lugemiskogemusi;
- 7) nimetab teose teema, arutleb selle põhisündmuste, kesksete probleemide, põhjuse ja tagajärje seoste üle, sõnastab teose peamõtte;
- 8) teeb kokkuvõtte teose süžees, põhjendab loo tegevusaja ja -koha valikut, iseloomustab ja võrdleb tegelasi, analüüsib tegelastevahelisi suhteid ja nende väärtushoiakuid;
- 9) analüüsib kirjandusteose vormivõtteid ja kompositsiooni, seostab neid teose sisuga;
- 10) rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite ning loetu tausta kohta;

- 11) kirjeldab kirjandusteosele omast keelekasutusviisi, tunneb ära peamised kõne- ja lausekujundid, sh epiteet, isikustamine, võrdlus, metafoor, kordus ja siire, tõlgendab kujundite tähendust ja rolli tekstis ning kasutab neid tekstiloomes;
- 12) hindab suulises ja kirjalikus väljenduses korrektset keelt ning järgib nii käsikirjaliste kui ka digitaalsete tekstide vormistuse nõudeid;
- 13) osaleb arutelus, väljendab selgelt ja sobival viisil oma põhjendatud seisukohti, annab ja kuulab tagasisidet, võtab arvesse teiste seisukohti, teeb koostööd;
- 14) esitab (peast) luule-, proosa- või draamateksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust, põhjendab teksti valikut, seletab selle tähendust;

8.klass

Õpilane

- 1) loeb eri liiki ja žanris kirjandusteoseid, sealhulgas tüvitekste, või nende katkendeid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, analüüsib ja tõlgendab vähemalt kahteteist loetud tervikteost;
- 2) loeb ladusalt ja mõtestatult, kasutab iseseisvalt lugemise eesmärgist ja teksti liigist lähtuvaid lugemisviise ja -mudeleid, hindab oma lugemisoskust ning juhib oma lugemisprotsessi;
- 3) loeb kultuurivaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, arvestab teabe kasutamise ja avaldamise head tava ning õiguslikke sätteid;
- 4) tunneb eesti kultuuri erijooni ning vahendab oma kultuurikogemust, väärtustab nii oma- kui ka maailmakultuuri ja selle mitmekesisust;
- 5) selgitab pärimuse olemust, toob näiteid mineviku ja tänapäeva pärimuskultuurist ning oma kodukohast;
- 6) kasutab rahvaluule elemente suulises ja kirjalikus tekstiloomes;
- 7) eristab ilukirjanduse põhiliike ja peamisi žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid;
- 8) leiab endale sobivat lugemisvara, põhjendab oma valikut, tutvustab loetud raamatut ja selle autorit, jagab oma lugemiskogemusi;
- 9) toob esile luuletuse temaatilisi ja lüürilisi erijooni, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust ja avab selle tähendusi;
- 10) nimetab teose teema, arutleb selle põhisündmuste, kesksete probleemide, põhjuse ja tagajärje seoste üle, sõnastab teose peamõtte;
- 11) teeb kokkuvõtte teose süžees, põhjendab loo tegevusaja ja -koha valikut, iseloomustab ja võrdleb tegelasi, analüüsib tegelastevahelisi suhteid ja nende väärtushoiakuid;

- 12) analüüsib kirjandusteose vormivõtteid ja kompositsiooni, seostab neid teose sisuga;
- 13) rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite ning loetu tausta kohta;
- 14) kirjeldab kirjandusteosele omast keelekasutusviisi, tunneb ära peamised kõne- ja lausekujundid, sh epiteet, isikustamine, võrdlus, metafoor, kordus ja siire, tõlgendab kujundite tähendust ja rolli tekstis ning kasutab neid tekstiloomes;
- 15) võrdleb kirjandusteost ja selle põhjal valminud lavastust või filmi;
- 16) kirjutab erinevaid omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid, jutustavaid ja arutlevaid tekste;
- 17) hindab suulises ja kirjalikus väljenduses korrektset keelt ning järgib nii käsikirjaliste kui ka digitaalsete tekstide vormistusnõudeid;
- 18) osaleb arutelus, väljendab selgelt ja sobival viisil oma põhjendatud seisukohti, annab ja kuulab tagasisidet, võtab arvesse teiste seisukohti, teeb koostööd;
- 19) koostab ja esitab loetud teose, mõne kultuurinähtuse või oma kultuurikogemuse põhjal ettekande, kasutab selleks esitlustarkvara;
- 20) esitab (peast) luule-, proosa- või draamateksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust, põhjendab teksti valikut, seletab selle tähendust;
- 21) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid.

9.klass

Õpilane

- 1) loeb eri liiki ja žanris kirjandusteoseid, sealhulgas tüvitekste, või nende katkendeid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, analüüsib ja tõlgendab vähemalt kahteteist loetud tervikteost;
- 2) loeb ladusalt ja mõtestatult, kasutab iseseisvalt lugemise eesmärgist ja teksti liigist lähtuvaid lugemisviise ja -mudeleid, hindab oma lugemisoskust ning juhib oma lugemisprotsessi;
- 3) loeb kultuurivaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, arvestab teabe kasutamise ja avaldamise head tava ning õiguslikke sätteid;
- 4) tunneb eesti kultuuri erijooni ning vahendab oma kultuurikogemust, väärtustab nii oma- kui ka maailmakultuuri ja selle mitmekesisust;
- 5) selgitab pärimuse olemust, toob näiteid mineviku ja tänapäeva pärimuskultuurist ning oma kodukohast;
- 6) kasutab rahvaluule elemente suulises ja kirjalikus tekstiloomes;
- 7) eristab ilukirjanduse põhiliike ja peamisi žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid;

- 8) leiab endale sobivat lugemisvara, põhjendab oma valikut, tutvustab loetud raamatut ja selle autorit, jagab oma lugemiskogemusi;
- 9) toob esile luuletuse temaatilisi ja lüürilisi erijooni, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust ja avab selle tähendusi;
- 10) nimetab teose teema, arutleb selle põhisündmuste, kesksete probleemide, põhjuse ja tagajärje seoste üle, sõnastab teose peamõtte;
- 11) teeb kokkuvõtte teose süžeesst, põhjendab loo tegevusaja ja -koha valikut, iseloomustab ja võrdleb tegelasi, analüüsib tegelastevahelisi suhteid ja nende väärtushoiakuid;
- 12) analüüsib kirjandusteose vormivõtteid ja kompositsiooni, seostab neid teose sisuga;
- 13) rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite ning loetu tausta kohta;
- 14) kirjeldab kirjandusteosele omast keelekasutusviisi, tunneb ära peamised kõne- ja lausekujudid, sh epiteet, isikustamine, võrdlus, metafoor, kordus ja siire, tõlgendab kujundite tähendust ja rolli tekstis ning kasutab neid tekstiloomes;
- 15) võrdleb kirjandusteost ja selle põhjal valminud lavastust või filmi;
- 16) kirjutab erinevaid omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid, jutustavaid ja arutlevaid tekste; 17) hindab suulises ja kirjalikus väljenduses korrektset keelt ning järgib nii käsikirjaliste kui ka digitaalsete tekstide vormistusnõudeid;
- 17) osaleb arutelus, väljendab selgelt ja sobival viisil oma põhjendatud seisukohti, annab ja kuulab tagasisidet, võtab arvesse teiste seisukohti, teeb koostööd;
- 18) koostab ja esitab loetud teose, mõne kultuurinähtuse või oma kultuurikogemuse põhjal ettekande, kasutab selleks esitlustarkvara;
- 19) esitab (peast) luule-, proosa- või draamateksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust, põhjendab teksti valikut, seletab selle tähendust;
- 20) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid.

2.4.3. Kirjanduse õppe- ja kasvatuseesmärgid II kooliastmes (5. ja 6. klass)

Õpilane:

- 1) mõistab kirjandust kui oma rahvuskultuuri olulist osa ja teiste rahvaste kultuuri tutvustajat;
- 2) omandab ilmeka lugemise tehnika, loeb ladusalt jõukohase keerukusega teksti ja saab sellest aru;
- 3) koostab loetu kohta plaani ja teeb selle alusel ümberjutustuse, avaldab loetu kohta arvamust;
- 4) määrab kirjandusteose teema, idee ja kompositsiooni;
- 5) mõistab autori positsiooni suhtumises kujutatud kangelastesse ja sündmustesse;
- 6) iseloomustab tegelasi, võrdleb neid ja põhjendab, miks on nende tegevusalad ühiskonnas vajalikud ja väärtuslikud;
- 7) määrab loetud teose žanri ja liigi;

- 8) suudab loetust teadlikult ja emotsionaalselt kõnelda ja kirjutada;
- 9) kasutab vajaliku info saamiseks sõnaraamatuid, raamatukogukataloogi ja internetti.

2.2.4. Kirjanduse õpitulemused ja õppesisu II kooliastmes

Lugemine ja ümberjutustamine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) on läbi lugenud vähemalt kaheksa eakohast eri žanris kirjandusteost;
- 2) loeb kirjandusteksti ladusalt ja mõtestatult;
- 3) teab loetud teose autorit, sisu ja tegelasi;
- 4) tutvustab loetud teost ning kõneleb oma lugemismuljetest ja -elamustest.
- 5) jutustab loetud tekstist koostatud plaani järgi;
- 6) jutustab loetud tekstist kokkuvõtlikult.

Õppesisu

Eesmärgistatud lugemine, esialgne (ettevalmistav) lugemine, ositi lugemine. Uuesti ülelugemine teatud eesmärgiga, hoiakuga jne. Lugemistehnika: intonatsioon, pausid, tempo. Teoste iseseisev lugemine oma valikul.

Teksti ümberjutustamine üksikasjalikult, lühidalt, koostatud plaani järgi, kommenteerimiselementidega, tegelase vaatepunktist lähtudes. Jutustamine kunstniku või õpilaste endi loodud illustratsioonide alusel. Iseseisvalt loetud teoste tutvustamine klassikaaslastele.

Teksti mõtestamine ja analüüs

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) koostab kirjandusteksti kohta sisukava, kasutades küsimusi, väiteid või märksõnu;
- 2) määrab teksti põhiteema ja idee;
- 3) eristab pea- ja kõrvaltegelasi;
- 4) toob välja teose tegelastevahelise konflikti ja selle tekkepõhjused;
- 5) avaldab loetud teose kohta arvamust, põhjendab seda näidetega tekstist ja igapäevaelust.

Õppesisu

Mälu- ehk faktiküsimuste ja fantaasiaküsimuste koostamine. Küsimustele vastamine oma sõnastuses ning tekstile toetudes (tsiteerimine).

Teksti plaani koostamine. Kavapunktide pealkirjastamine ühe sõna, väite, küsimuse või tsitaadiga. Teksti põhiteema ja idee määramine. Arutlemine samasuguse teema kajastuse üle varem käsitletud teostes.

Isikliku arvamuse sõnastamine, väljendades suhtumist teose teemasse ja ideesse. Illustratiivsete näidete toomine tekstist ja igapäevaelust.

Tegelaste või tegelasrühmade vahelise põhikonflikti väljatoomine, selle tekkepõhjuste ja lahendusvõimaluste selgitamine. Kirjeldatud sündmuste koha ja aja ning nende põhjuse-tagajärje seose väljatoomine.

Faabula ja süžee, pea- ja kõrvaltegelased, jutustamine esimeses ja kolmandas isikus.

Sõnavara ja väljendusoskuse rikastamine. Kunstiliste detailide märkamine, tundmatute sõnade ja väljendite selgitamine.

Ajaloolis-kirjanduslikud teadmised ja mõisted. Põhiandmed autorite, kõnealuste teoste loomise ajastu ning neis kujutatud aja kohta.

Suuline rahvalooming, rahvaluule žanrid: muinasjutt, vanasõna, kõnekäänd, mõistatus, legend (pärimus). Müüdid. Muinasjuttude liigid: imemuinasjutt, olustikuline muinasjutt, loomamuinasjutt. Kunstmuinasjutt. Fantaasiajutt.

Kunstiteose teema ja idee. Süžee ja faabula. Kompositsioon, selle põhielemendid: ekspositsioon, tegevuse areng, kulminatsioon, lahendus, epiloog.

Eepika, lüürika, draama. Kirjandusžanrid: jutustus, novell, valm, poem. Näidend, tegelased, repliik.

Looduskirjeldus, interjäär, portree. Kunstiline detail.

Luulekeele iseärasused. Kahesilbiline värsijalg. Kujutus- ja väljendusvahendid: epiteet, võrdlus, metafoor, isikustamine, hüperbool. Allegooria. Huumor ja satiir.

Kujundliku mõtlemise arendamine ja töö keelilise ilmekusega

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) tunneb kirjanduse kujutus- ja väljendusvahendeid (epiteetid, hüperboolid, metafoorid, isikustamine, võrdlused), tunneb mõisteid riim ja värsimõõt;
- 2) kasutab oma tekstides kirjanduse kujutus- ja väljendusvahendeid.

Õppesisu

Vanasõna, kõnekäänd, metafoor, riim, värsimõõt, allegooria, sümbol. Epiteetide, võrdluste, isikustamise äratundmine ja mõistmine kirjandustekstides ning kasutamine oma kõnes. Metafoori äratundmise ja kasutamise võimalused. Sümbolika ja allteksti lihtsamad näited. Koomilised elemendid tekstis.

Vanasõnade ja kõnekäändude tähendus, võrdlev ja eristav seostamine tänapäeva elunähtustega.

Riimide leidmine ja loomine, kahesilbilise värsijala tundmine.

Kujundite kasutamine loovtöös.

Loominguline tegevus ja esinemine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kirjutab eri liiki omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavas ja jutustavas vormis, ning lühiarvamusi loetud teose kohta;
- 2) esitab peast luuletuse, lühikese proosateksti või näidendi rolliteksti;
- 3) esitab kaaslastele omaloodud teksti.

Õppesisu

Omaloomingulised tööd:

- 1) proosavormis (muinasjutt, lühikesed jutustava iseloomuga jutud, õpitud vanasõnadel ja kõnekäändudel põhinevad jutud, looduskirjeldused, interjöörikirjeldused);
- 2) luulevormis (luuletus etteantud riimidega jm);
- 3) loetud teoste alusel (tegelaste dialoog, uus lõpp jutule, kiri kirjandusteose tegelasele, lühike hinnang loetud teosele või arvustus). Esinemisotsustus: luuletus, katkendid proosa- ja draamateostest, omaloodud tekstid. Dialoog kuulajaskonnaga.

Kirjandustekstide valik

II kooliastmes käsitletavad tekstid ja tervikuna loetavad teosed kajastavad üldinimlikke väärtusi. Kirjandusteoste valikul arvestatakse ka järgmisi II kooliastmes arutlemiseks sobivaid teemasid ja probleeme.

Raamatu roll inimese elus. Kirjandus kui sõnakunst. Kirjandus ja teised kunstiliigid. Kultuuride mitmekesisus. Lugupidav suhtumine teistesse kultuuridesse ja rahvastesse. Erinevused ja sarnasused kommetes, traditsioonides, usus.

Hea ja kurja probleem. Kõlbelise ideaali väljendumine suulises rahvaloomingus. Ustavus, julgus, tööarmastus, õiglus, arukus rahva ettekujutustes. Elulaadi, elukogemuse, elutarkuse peegeldumine rahvaluuleteostes.

Kõlbeline jõud kokkupuutes inimlike pahedega. Usk õigluse võidusse. Väline ja sisemine ilu. Eluvaate valik: kas elada endale või teha rõõmu teistele? Eluraskuste ületamine – headuse ja õigluse võidu kohustuslik tingimus? Kõlbelisuse poeetilised tunnid. Inimlik tänulikkus ja tänamatus. Kasvatamatud ja harimatud meie keskel. Teod kui inimese väärtuse mõõt. Üksindusprobleem.

Ajalooline sündmus kui rahvusliku uhkuse aine. Minevik, tänapäev, tulevik. Elu ja selle sünged küljed. Enda väärtuse tunnetamise probleem. Inimese vastutus oma käitumise ja tehtud otsuste eest. Argus ja lipitsemine kui ajatud omadused.

Kodumaa poeetiline kujund. Kodumaa looduse ilu. Inimese ja looduse harmoonia. Idee inimese ja looduse ühtsusest. Loodusesse säästva suhtumise vajalikkus. Suhtumine loomadesse kui kõlbelisuse mõõt. Inimese vastutus loodushoiu eest.

Perekond, suhted pereliikmete vahel. Põlvkondade järjepidevus.

Sõprus ja osavõtlikkus. Õiglase ja ebaõiglase maailma tunnetamine. Lugeja kaasatundmine ja kaasaelamine kui enese tunnetamine ja kasvatamine. Karakterite omapära ja nende kokkupõrge. Vastastikuse abi osutamine ohumomendil kui täiskasvanulikkuse tunnus. Rõõm tehtud tööst.

Koolielu naljakast vaatenurgast.

Soovituslik loend teoste terviklikuks käsitlemiseks.

Rahvaluule. Müüdid (1–2). Vene muinasjutud. Eesti muinasjutud. Mõistatused. Vanasõnad ja kõnekäänud. Paikkondliku algupäraga (nt Tallinna) legendid

Ilukirjandus. Ivan Krõlovi valmid; Aleksandr Puškini luuletused, „Dubrovski”; Mihhail Lermontovi luuletused, „Mtsõri”; Lev Tolstoi „Lapse jõud”, „Kaukaasia vang”; Ivan Turgenevi „Bežini aas”; Anton Tšehhovi „Lapsed”, „Poisikesed”, „Kaštanka”; Leonid Andrejevi „Kussaka”; Ivan Bunini luuletused; Vsevolod Garšini „Muinasjutt kärnkonnast ja roosist”; Juri Kazakovi „Teddy”, „Vaikne hommik”; Aleksandr Kuprini „Valge puudel”, „Tapper”; Konstantin Paustovski „Kass-varas”, „Vana kokk”, „Vanamees jaamaeinelaia juures”; Vladimir Nabokovi „Malts”; Juri Oleša „Kolm paksu”; Vladimir Solouhhini „Tasuja”; Jevgeni Švartsi „Alasti kuningas”; vähemalt kaks uudisproosateost õpetaja valikul; kaks vabalt valitud luulekogu;

Harri Jõgisalu „Rästik”, Jaan Krossi „Mardileib”, Eno Raua „Roostevaba mõök”, Jaan Rannapi „Agu Sihvka annab aru”, Friedebert Tuglase „Siil”, vähemalt üks paikkondliku autori proosa- või luuleteos;

Hans Christian Anderseni „Tigu ja roosipõõsas” ja „Ööbik”, Rudyard Kiplingi „Kass, kes kõndis omapead”, Ernest Seton-Thompsoni „Snap”, Mark Twaini „Tom Sawyeri seiklused”, John Tolkieni „Käabik”, O. Henry „Viimane leht”, Oscar Wilde'i „Tähepoiss”.

2.4.5. Kirjanduse õppe- ja kasvatuseesmärgid III kooliastmes

9. klassi lõpetaja:

- 1) loeb eakohast eri žanris ilukirjandust, kujundab selle kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi ning arendab lugejaoskusi;
- 2) mõistab käsitletud kirjandusteoste ideelis-kunstilisi iseärasusi ja iseloomustab nende žanrilist eripära;
- 3) märkab kirjandustekstis õpitud kõnekujundeid/troope, selgitab nende rolli tekstis ja kasutab neid oma tekstides;

- 4) avaldab arvamust loetud teoste kohta, iseloomustab teoste põhiprobleematikat artluselementidega kirjandis või arvustuses;
- 5) loeb ilmekalt kirjandusteoseid (või katkendeid), järgides kirjakeele hääldusnorme;
- 6) iseloomustab üldjoontes õpitud kirjandusvoole ja -suundi, kõrvutab vene ja maailmakirjanduse temaatiliselt lähedasi teoseid;
- 7) kasutab kooli ja linna raamatukogu ning interneti teabe otsimiseks etteantud teemal ning oma valikul vastavalt vajadusele.

2.4.6. Kirjanduse (vene õppekeelega koolile) õpitulemused ja õppesisu III kooliastmes

Lugemine ja ümberjutustamine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) on lugenud läbi vähemalt 12 eakohast eri žanris väärtkirjandusteost;
- 2) loeb kirjandusteksti lususalt ja mõtestatult ning väärtustab lugemist;
- 3) tutvustab loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme, sõnumit ning võrdleb teost mõne teise teosega;
- 4) oskab loetut ümber jutustada eri konkreetsusastmes ja eri vaatepunktidest.

ÕppesisuErinevad lugemisviisid: aeglane lugemine, kommenteeriv lugemine. Proosatekstide ja lüroepiliste tekstide kompositsiooni eri tasandite analüüs. Mõtestatud ilmekas luulelugemine.

Erinevad ümberjutustamise viisid: üksikasjalik, üldistav, fragmentaarne, varem kokku lepitud viisil. Isiklik suhtumine ümberjutustatavasse teksti. Oma arvamuse esitamine ja kaitsmine. Jutustamisel kahe või mitme žanrilt erineva teksti elementide sidumine.

Teksti mõtestamine, analüüs ja interpretatsioon, kujundlik mõtlemine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) määrab teose põhiprobleemid ja idee;
- 2) arutleb klassikaaslastega loetud teose üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust;
- 3) leiab teoste võtmesündmused ja põhjuse-tagajärje seosed;
- 4) iseloomustab teose tegelasi;
- 5) toob välja erinevad tegelaste karakteriseerimise viisid;
- 6) määrab autori suhtumise teose tegelastesse;
- 7) määrab autori suhtumise teoses kujutatud sündmustesse;

- 8) arutleb klassikaaslastega loetud teose üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust;
- 9) leiab kirjandusteostest kõnekujundeid/troope (epiteet, võrdlus, metafoor, metonüümia, hüperbool, litootes) ning selgitab nende rolli kirjandustekstis;
- 10) kasutab kõnekujundeid oma tekstides.

Õppesisu

Teksti mõistmine ja tõlgendamine: võtmesõnade leidmine, tegelaste vaatepunkti väljaselgitamine, tekstis autoripositsiooni määramine jne

Arutlemine teoses püstitatud teemal: isikliku arvamuse väljendamine teksti sisu ja struktuuri kohta, oma seisukohtade argumenteerimine ja kaitsmine teosele viidates ja seda tsiteerides

Analüüs ja interpreteerimine. Teose liigendamine süželisteks fragmentideks, plaanide koostamine, teose erinevate süželistate funktsioonidega (kirjeldus, portree või psühholoogiline karakteristika, monoloogid ja dialoogid) episoodide väljaselgitamine, episoodide valimine varem kokkulepitud viisil

Kirjandusteose struktuur. Süžee ja kompositsioon, tegelaskonna struktuur, teksti stilistilised karakteristikud Proosateose kompositsioon. Kirjeldavad ja jutustavad elemendid, nende roll. Põhjuse-tagajärje seosed proosajutustuses

Eri žanris teoste kunstispetsiifika.

Lühijutt. Novell. Jutustus. Ajalooline romaan/jutustus. Proosaluuletus. Lüüriline miniatuur

Ajaloolis-kirjanduslikud teadmised ja mõisted.

Personaaž, tegelane, prototüüp, teose põhikonflikt.

Inimene kui peamine loomingulise mõtestamise objekt kirjanduses. Kirjandusteos kui autori looming, kirjaniku fantaasia produkt.

Autori, jutustaja ja kirjandusliku kangela vahetegur teoses. Eepilise teose kangela, lüüriline kangela, tegelane draamas. Autobiograafiline jutustus.

Tegelase karakteristika: sotsiokultuuriline, psühholoogiline, väline.

Tegelase ajalooline ja kultuuriline tingitus. Tegelase biograafia ja evolutsioon. Tegelase süželistate funktsioonide määramine, tegelaste vastastikuste suhete analüüs. Tegelaskõne (monoloog ja dialoog). Erinevate teoste tegelaskujude võrdlus (ajalooliskultuuriline, autoripoeetika võrdlus). Tegelase karakteri loomise vahendid: portree, autori iseloomustus, kõneline iseloomustus, olukorra kirjeldus. Draamateose tegelaste kujutamise iseärasused.

Põhikonflikti olemuse määramine (sotsiaalne, eetiline).

Kunstiline ruum ja aeg poeetilises tekstis. Teose ajaloolis-kultuuriline kontekst. Tekst kui kunstiline tervik.

Klassitsism. Romantism. Rahvusromantism. Romantiline kangela. Realism kirjanduses.

Kirjandussuunad ja -rühmitused 20. sajandi alguse kirjanduses. Uusromantism, uusrealism. Luulekeele uuenemine. Sümbolism, akmeism, futurism vene kirjanduses. Luuletsükkel ja luuleraamat. Käsitletavate kirjandusteoste seostamine peamiste kirjandussuundadega.

Loominguline tegevus ja esinemine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) kirjutab eriliigilisi omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavas ja jutustavas vormis, ning lühiarvamusi loetud teose kohta;
- 2) kirjutab kirjandusteose põhjal arutleva kirjandi, väljendades oma seisukohti ja põhjendades neid näidetega alustekstist või igapäevaelust ning pidades silmas teksti sisu arusaadavust, korrektset vormistust ja õigekirjanõudeid;
- 3) esitab peast luule-, proosa- või draamateksti, taotledes esituse ladusust, selgust ning tekstitäpsust;
- 4) koostab intervjuu;
- 5) koostab ja esitab kirjandusteost tutvustava ettekande.

Õppesisu

Eri liiki iseseisvad esitlused: kirjandi või luuletuse esitamine, osalemine diskussioonides loetu üle, lugejapäeviku pidamine, sõnavõttuks või ettekandeks valmistumine.

Eri žanris ning erineva suunitlusega tekstide loomine: essee, kirjand, kirjandusteoste alusel loodud lavastuse ja filmi retsensioon, kõrvutades originaalteksti lavaversiooni või ekraniseeringu omaga. Kirjandusteose teksti n-ö tõlkimine teise kunstiliigi keelde (eelkõige teatri- ja filmikeelde).

Kirjandusteoste valik, peamised teemad ja probleemid arutlemiseks

III kooliastme kirjandusteoste valikut mõjutab õpilaste suurenenud ajaloolis-kirjanduslike ning kirjandusteoreetiliste teadmiste osakaal. Loetavad tekstid ja terviklikult käsitletavad kirjandusteosed valitakse vene, eesti ja maailmakirjanduse teoste hulgast arvestusega, et esindatud oleksid eri ajastud ja kirjandusvoolud ning kirjanduse eri liigid ja žanrid. Kirjandusteoste valikul arvestatakse ka järgmisi selles kooliastmes arutlemiseks sobivaid teemasid ja probleeme.

Inimese kõlbelised kohustused. Halastuse ja kaastunde probleem. Tunde ja kohuse konflikt. Isikliku kõlbelise valiku probleem. Kõlbelised ideaalid ja elutõde. Isiksuse kõlbeline väärikus

Täiskasvanuks saamine. Sõbrad ja vaenlased. Enesetunnetuse esimesed kogemused. Alaealise suhted täiskasvanute ja eakaaslastega. Põlvkondade konflikt. Nn murdemomentide tähendus inimese isiksuse ja iseloomu kujunemisel. Maailma tunnetamine kui katsumus. Inimese vastutus ümbritseva ees. Pideva enesekasvatuse vajadus. Inimene lähedaste ringis. Peresisesed suhted. Perekond kui tõeliste inimlike väärtuste kese/keskpunkt

Isiksus ja ajastu. Inimese vastutus maailma ees, milles ta elab. Kangelane ajaloo ees. Isiksuse sotsiaalsed palged. Isamaalisus ja vabadusearmastus. Isiklikud ja grupiväärtused. „Oma” ja „võõra” kokkupõrge. Inimese võõrandumine tänapäeva maailmas. Ajatud kõlbelised väärtused

„Oma” ja „võõras” kultuuris. Kultuuride mitmekesisus. Rahvuslikud ja regionaalsed kultuurid. Erinevate rahvaste kombed ja uskumused. Austav suhtumine teistesse kultuuridesse. Rahvuskultuuri eripära, tähendus selle kultuuri kandjatele. Eesti rahvuskultuuri traditsioonide, pärimuste ja kommete säilitamine ja arendamine Looming kui maailma ümberkujundamise viis. Kunst ja armastus kui inimelu kõrgeimad väärtused. Lüüriline teos kui isikliku maailmapildi peegeldus. Lüüriline kangelane – poeedi „teisik” *Kodanikuühiskond ja rahvusvahelised suhted.* Mina kui Eesti ühiskonna täisväärtuslik liige. Minu päritolu. Mineviku, oleviku ja tuleviku seosed minu elus. Ajalooline mälu (ajaloolised sündmused ja traditsioonid, mis kujundavad/moodustavad/loovad ajaloolise järjepidevuse). Suhted teiste rahvustega (kontaktid eesti ja vene rahva esindajate vahel). Sallivus ja austus teise vastu kui rahvusvaheliste kontaktide alus

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Inimene ja loodus. Säästva ja austava suhtumise vajalikkus elus- ja eluta loodusesse. Looduslik tasakaal. Loodus kui üks inimelu kõrgemaid väärtusi

Teabekeskond, tehnoloogia ja innovatsioon. Teabe otsimise ja edastamise võimalused tänapäeval. Internet kui teabeallikas ja silmaringi laiendamise võimalus. Internet kui võimalike ohtude allikas (võrguportaalisid kasutamise probleemid, keelemõjud). Film ja fotograafia kui ajaloo jäädvustamise (säilitamise) viisid

Soovituslik loend teoste terviklikuks käsitlemiseks.

Aleksandr Puškini luuletused, „Kapteni tütar”, „Belkini jutustused”; Mihhail Lermontovi luuletused; Nikolai Gogoli „Revident”, „Sinel”; Fjodor Dostojevski „Valge ööd”; Lev Tolstoi „Lapsepõlv”, „Poisipõlv”; Ivan Turgenevi „Mumuu”, proosaluuletused; Fjodor Tjuttševi luuletused; Afanassi Feti luuletused; Nikolai Leskovi „Metsloom”; Anton Tšehhovi „Kameeleon”, „Paks ja peenike”; Aleksandr Blok luuletused; Anna Ahmatova luuletused; Vladimir Majakovski luuletused; Aleksandr Kuprini „Junkur”; Maksim Gorki „Vanaeit Izergil”, „Inimeste seas”; Leonid Andrejevi „Noorsugu”; Mihhail Bulgakovi „Koera süda”, Vladimir Nabokovi „Juhus”; Jevgeni Švartsi „Draakon”; Aleksandr Solženitsõni „Küll on kahju”; Mihhail Šolohhovi „Inimese saatus”; Aleksandr Vampilovi „Kohtumine”, Vassili Šukšini „Naljatilik”; vähemalt kolm uudisproosateost õpetaja valikul; kolm vabalt valitud luulekogu.

Kreutzwaldi „Kalevipoeg”, Eduard Bornhöhe „Tasuja”, Lydia Koidula luuletused, Oskar Lutsu „Kevade”, Eduard Vilde „Nende poeg”, Friedebert Tuglase „Väike Illimar”, Mati Undi „Hüvasti, kollane kass”, vähemalt üks paikkondliku autori proosa- või luuleteos.

Daniel Defoe „Robinson Crusoe”, William Shakespeare’i „Romeo ja Julia”, Byroni luuletused, Walter Scotti „Ivanhoe”, Arthur Conan Doyle’i „Tantsivad mehikesed” ja „Punapeade Liit”, Jack Londoni „Valgekihv” ja „Teelolijate terviseks”, Richard Aldingtoni „Kangelassurm”, Ray Bradbury „Veldt

Hindamine

II kooliaste

Esseede ja esseede hindamine

Essee ja essee sisu hinnatakse järgmiste kriteeriumide alusel

- töö asjakohasus teema ja põhiidee suhtes;
- essee järjepidevus, osade vaheline seos;
- sõnade kasutamise täpsus;
- faktilise materjali korrektsus;
- õigekirja täpsus;

Hinne "5" antakse autori teksti korrektse ja järjepideva taasesituse (ekspositsiooni) eest, teema loogiliselt järjepideva avamise eest (essee), kui puuduvad puudused sõnade kasutamises, lausekonstruktsioonis ja sõnaühendustes, mitte rohkem kui 2 õigekirja- või kirjavahemärgiviga. Õpimata reeglite vigu ei võeta arvesse.

Hinne "4" antakse, kui töö annab õigesti, piisavalt täielikult edasi autori teksti (jutustus), avab teema (essee), kuid rikub veidi mõtete järgnevust, esineb 1-2 faktilist ebatäpsust, üksikuid kõnevigu, 3-4 õigekirjavigu.

Hinne "3" antakse, kui on mõningaid kõrvalekaldeid autori tekstist (kokkuvõte), mõningaid kõrvalekaldeid teemast (essee), on mõningaid rikkumisi ideede esitamise järjekorras, 3-4 lause struktuuris, sõnavara on puudulik, on 5-8 viga, on üksikuid õigekirjavigu.

Hinne "2" antakse, kui töös on olulisi kõrvalekaldeid autori tekstist (jutustus), teemast (essee), näiteks oluliste episoodide, põhiosa, põhiidee väljajätmine jne; katkenud ideede järjestus, puudub seos osade vahel, eraldi laused, väga monotoonne sõnavara, toime pandud üle 8 vea.

Hinne "1" antakse, kui õpilane ei järgi üldse autori teksti (kokkuvõte) ja teemat ei ole käsitletud (essee), on tehtud rohkem kui 16 viga, kui töö on lõpetamata.

Suuliste ülesannete hindamine.

Õpilaste keeleoskuse hindamisel võetakse arvesse vastuse täielikkust ja korrektsust; keeleliste faktide ja nähtuste mõistmise astet; kõneavalduse sõnastamise korrektsust.

Hinne "5" antakse, kui õpilane:

- esitab õpitud grammatilist materjali täielikult, annab keeleliste mõistete õige määratluse (teab mõisteid ja reegleid);
- põhjendab oma hinnanguid ning toob näiteid ja selgitusi (näitab materjali mõistmist)

(näitab materjali mõistmist);

- esitab materjali sidusalt;
- järgib oma vastuses kirjakeele norme;

"4" antakse, kui õpilane vastab rahuldava hindega "5", kuid teeb mõningaid vigu oma esitusjärjekorras ja -keeles.

Hinne "3" antakse, kui õpilane näitab teadmisi ja arusaamist teema põhipunktidest, kuid

- on puudulik ja ebatäpne mõistete määratlemisel või reeglite sõnastamisel;
- ei oska oma hinnangut põhjendada ja tal on raskusi näidete toomisega;
- ei esita materjali sidusalt ja teeb keelelisi vigu;

Hinne "2" antakse, kui õpilane ei tunne enamikku kursuse materjali asjakohasest osast, ei tea mõisteid, reegleid ja on materjali esitamisel ebajärjekindel.

Hinne "1" antakse, kui õpilane näitab täielikku teadmatust või arusaamatust materjalist.

Positiivse hinde ("5", "4", "3") võib anda õpilase ühes või mitmes õppetunnis antud vastuste summa eest.

Rääkimise/kuulamise hindamine

Hinne "5" antakse, kui õpilane:

- väljendab veenvalt, korrektselt ja põhjendatult ning nõustub või ei nõustu teise isiku arvamusega;
- kordab kuuldut ja loetut vastavalt eesmärgile;
- esitab oma avalduse, sõnastab selle mõistlikult ja väljendusrikkalt seoses püstitatud suhtlusülesandega, kasutades adekvaatselt keelelisi vahendeid.

Hinne "4" antakse, kui õpilane:

- põhjendab oma arvamust, kuid ei ole piisavalt veenev;
- Taasesitab loetut või kuuldut, kuid ei võta täielikult arvesse eesmärki;
- esitab oma avalduse seoses antud suhtlusülesandega, kuid teeb mõningaid vigu (nt teema kitsendamine, ebatäpne kõne, kehv intonatsioon jne).

Hinne "3" antakse, kui õpilane:

- esitab pealiskaudse argumendi (nõustumine/mittenõustumine);
- tajub loetut ja kuuldut ning kordab seda osalise eesmärgipärasusega;
- esitab väljenduse, mis ei ole täielikult loogiline või veenev; ja teeb mitmeid kõnevigu.

Hinne "2" antakse, kui õpilane:

- ei esita tegelikult argumenti;
- loetud ja kuuldut loetud ja kuuldud ning taasesitab ainult ebaolulist, arvestamata eesmärki;
- esitab ebaveenva, ebaloogilise väljenduse ja teeb jämedaid kõnevigu.

Hinne "1" antakse, kui õpilane:

- ei põhjenda oma arvamust;
- ei mõista loetut või kuuldut; ei suuda teha oma avaldust;

Kommunikatsiooniline oskus (kuulamine/kõnelemine, lugemine/kirjutamine)

Soovitav on hinnata õpilasi 1.-6. klasside jaoks välja töötatud üldiste suhtlemisoskuste näitajate alusel.

Hinne "A" antakse, kui õpilane:

- Loeb ladiusalt, sisukalt ja väljendusrikkalt;
- mõistab loetut ja kuuldut ning oskab seda kommenteerida;
- oskab loetut põhjalikult analüüsida;
- omab kirjaoskust;
- Räägib dialoogiliselt ja monoloogiliselt, väljendab oma arvamust argumentidega; osaleb vabalt aruteludes;
- Mõtestab teemat, struktureerib väljenduse vastavalt teemale ja põhiideele; esitab materjali loogilises järjekorras;
- Kasutab tõendusmaterjali erinevatest allikatest;
- Kasutab aktiivselt erinevaid keelendeid, et luua oma avaldust erinevates kõneviisides (kirjalikult ja suuliselt); kõne on kujundlik ja eluline;
- Tajub vabalt teavet kuulamistingimustes, töötleb seda ja kasutab seda;
- Järgib kirjanduslikke norme ja kasutab sõnade kõnekombeid.

Hinne 4 antakse, kui õpilane:

- Loeb ladiusalt, mitte alati väljendusrikkalt, mis viitab arusaamise puudumisele;
- Ta mõistab loetu ja kuuldu sisuliselt, kuid jätab kommenteerides mõned olulised aspektid välja;
- Analüüsib teksti, kuid ei kasuta toetavaid teadmisi terviklikult;
- Kirjutab korrektselt, kohati vigadega;
- Oskab rääkida nii dialoogiliselt kui ka monoloogiliselt, kuid on mõnevõrra ebaõnnestunud oma arvamuse argumenteerimisel;
- On teemakohane, kuid ei järgi loogilist järjekorda;
- Valib materjali vastavalt teemale, põhiideele, kuid tal on mõningaid raskusi selle organiseerimisega;

- Esitab materjali mõningate kõrvalepõikedega loogilises järjekorras;
- Tal on kerge raskus kasutada oma mõtete väljendamiseks mitmekesisist keelt, mõnikord murrab kõneviisi, kõne on ladus, kuid monotoonne;
- Võtab kuulamistingimustes peamise teabe üles;
- Peamiselt järgib kirjanduslikke norme, ei kasuta alati kõnekeele sõnu.

Hinne "3" antakse, kui õpilane:

- Loeb ebapiisavalt ladusalt ja monotoonselt;
- Ei mõista loetut ja kuuldut põhjalikult;
- Analüüsib teksti pealiskaudselt;
- Kirjutab õigekirjavigade ja kõneviiside ebatäpsustega;
- Valdab puudulikult dialoogilist ja monoloogilist kõnet, ei suuda alati oma arvamust argumenteerida;
- Teeb avalduse, kaldub kõrvale teemast, põhiideest;
- Valib materjali, kuid ei kasuta seda alati edukalt teema, põhiidee väljaselgitamiseks;
- Teeb vigu esitusloogikas;
- Tal on raskusi vajalike keeleliste vahendite leidmisega, et luua oma keeleline avaldus kirjalikult ja suuliselt, kõne on primitiivne;
- Tajub puudulikult teavet kuulamistingimustes, tal on raskusi selle töötlemisega;
- Rikub osaliselt kirjandusnorme, kasutab harva kõnekeele sõnu.

Hinne "2" antakse, kui õpilane:

- Loeb raskustega;
- Ei mõista loetut ja kuuldut hästi;
- Ei oska loetut analüüsida;
- Teeb palju erinevaid sisulisi vigu;
- Valdab halvasti dialoogi ja monoloogi; Põhjendab harva oma arvamust;
- Kõne kujundamine on kehv;
- Ei mõista kuulamissituatsioonis sisulist teavet.

Hinne "1" antakse, kui õpilane:

- Loeb halvasti ja ei mõista loetut;
- Ei kirjuta hästi;

- Ei oska rääkida dialoogiliselt ega monoloogiliselt ega leia argumente oma arvamuse väljendamiseks;
- Kõne on algeline;
- Ei mõista teavet kuulamistingimustes.

Rääkimise/kuulamise hindamine

Märkige "5", kui õpilane:

- väljendab veenvalt, korrekselt ja põhjendatult oma arvamust, nõustumist või mittenõustumist vestluspartneri arvamusega;
- kordab kuuldut ja loetut vastavalt eesmärgile;
- esitab oma avalduse, sõnastab selle mõistlikult ja väljendusrikkalt seoses püstitatud suhtlusülesandega, kasutades adekvaatselt keelevahendeid.

Hinne "4" antakse, kui õpilane:

- põhjendab oma arvamust, kuid ei ole piisavalt veenev;
- Taasesitab loetut või kuuldut, kuid ei võta täielikult arvesse eesmärki;
- esitab oma avalduse seoses antud suhtlusülesandega, kuid teeb mõningaid vigu (nt teema kitsendamise, ebatäpne kõne, kehv intonatsioon jne).

Hinne "3" antakse, kui õpilane:

- esitab pealiskaudse argumenti (nõustumine/mittenõustumine);
- tajub loetut ja kuuldut ning kordab seda osalise eesmärgipärasusega;
- esitab väljenduse, mis ei ole täielikult loogiline või veenev; ja teeb mitmeid kõnevigu.

Hinne "2" antakse, kui õpilane:

- ei esita tegelikult argumenti;
- loetud ja kuuldut loetud ja kuuldud ning taasesitab ainult ebaolulist, arvestamata eesmärki;
- esitab ebaaveenva, ebaloogilise väljenduse ja teeb jämedaid kõnevigu.

Hinne "1" antakse, kui õpilane:

- ei põhjenda oma arvamust;
- ei mõista loetut või kuuldut; ei suuda teha oma avaldust;

III astme

Põhikooli kolmanda astme vene keele õpetamisel hinnatakse õpilaste teadmisi ja oskusi suuliste ja kirjalike tööde põhjal. Hindamiskriteeriumid hõlmavad seda, kas teadmised ja oskused vastavad õppekavas sätestatud õpiväljunditele.

Kolmandal kooliastmel hinnatakse emakeele õpitulemusi järgmiste kriteeriumide alusel:

1. Suhtlemisoskused (kuulamine/kõnelemine, lugemine/kirjutamine)
2. Keeleoskus (õigekiri).
3. Kirjanduse tundmine

Lõpphinne emakeeles antakse eespool nimetatud kriteeriumide alusel.

Suhtlemisoskus (kuulamine/kõnelemine, lugemine/kirjutamine)

Soovitav on hinnata õpilaste suhtlemisoskust põhjalike suhtlemisoskuse taseme näitajate alusel, mis on välja töötatud 1.-6. klasside jaoks.

Hinne "A" antakse, kui õpilane:

- Loeb ladusalt, sisukalt ja väljendusrikkalt;
- mõistab loetut ja kuuldut ning oskab seda kommenteerida;
- oskab loetut põhjalikult analüüsida;
- omab kirjaoskust;
- Räägib dialoogiliselt ja monoloogiliselt, väljendab oma arvamust argumentidega; osaleb vabalt aruteludes;
- Mõtestab teemat, struktureerib väljenduse vastavalt teemale ja põhiideele; esitab materjali loogilises järjekorras;
- Kasutab tõendusmaterjali erinevatest allikatest;
- Kasutab aktiivselt erinevaid keelendeid, et luua oma avaldust erinevates kõneviisides (kirjalikult ja suuliselt); kõne on kujundlik ja eluline;
- Tajub vabalt teavet kuulamistingimustes, töötleb seda ja kasutab seda;
- Järgib kirjanduslikke norme ja kasutab sõnade kõnekombeid.

Hinne 4 antakse, kui õpilane:

- Loeb ladusalt, mitte alati väljendusrikkalt, mis viitab arusaamise puudumisele;
- Ta mõistab loetu ja kuuldu sisuliselt, kuid jätab kommenteerides mõned olulised aspektid välja;
- Analüüsib teksti, kuid ei kasuta toetavaid teadmisi terviklikult;
- Kirjutab korrektselt, kohati vigadega;

- Oskab rääkida nii dialoogiliselt kui ka monoloogiliselt, kuid on mõnevõrra ebaõnnestunud oma arvamuse argumenteerimisel;
- On teemakohane, kuid ei järgi loogilist järjekorda;
- Valib materjali vastavalt teemale, põhiideele, kuid tal on mõningaid raskusi selle süstematiseerimisega;
- Esitab materjali mõningate kõrvalekaldumistega loogilises järjekorras;
- Omab kergeid raskusi oma mõtete väljendamiseks mitmekesise keele kasutamisega, mõnikord murrab kõneviisi, kõne on ladus, kuid monotoonne;
- Võtab kuulamistingimustes peamise teabe üles;
- Peamiselt järgib kirjanduslikke norme, ei kasuta alati kõnekeele sõnu.

Hinne "3" antakse, kui õpilane:

- Loeb ebapiisavalt ladusalt ja monotoonselt;
- Ei omanda loetut ja kuuldut sügavalt;
- Analüüsib teksti pealiskaudselt;
- Kirjutab õigekirjavigade ja kõneviiside ebatäpsustega;
- Valdab halvasti dialoogilist ja monoloogilist kõnet, ei suuda alati oma arvamust argumenteerida;
- Teeb avalduse, kaldudes kõrvale teemast, põhiideest;
- Valib materjali, kuid ei kasuta seda alati edukalt teema, põhiidee väljaselgitamiseks;
- Teeb vigu esitusloogikas;
- Tal on raskusi vajalike keeleliste vahendite leidmisega, et luua oma keeleline avaldus kirjalikult ja suuliselt, kõne on primitiivne;
- Tajub puudulikult teavet kuulamistingimustes, tal on raskusi selle töötlemisega;
- Rikub osaliselt kirjandusnorme, kasutab harva kõnekeele sõnu.

Hinne "2" antakse, kui õpilane:

- Loeb raskustega;
- Ei mõista loetut ja kuuldut hästi;
- Ei oska loetut analüüsida;
- Teeb palju erinevaid sisulisi vigu;
- Valdab halvasti dialoogi ja monoloogi; Põhjendab harva oma arvamust;
- Kõne väljendusoskus on kehv;

- Ei mõista kuulamissituatsioonis sisulist teavet.

Hinne "1" antakse, kui õpilane:

- Loeb halvasti ja ei mõista loetut;
- Ei kirjuta hästi;
- Ei oska rääkida dialoogiliselt ega monoloogiliselt ega leia argumente oma arvamuse väljendamiseks;
- Kõne on algeline;
- Ei mõista teavet kuulamistingimustes.

Esseede hindamine

Hinne "5" antakse, kui

- essee on kooskõlas teemaga ja teema on piisavalt uuritud;
- tekst on sidus, selge, loogiline ja kujutab endast terviklikku kõnetööd;
- Sõnavara on rikkalik, sõnavara on essee stiilile kohane ja kasutatakse erinevaid süntaktilisi struktuure;
- Essee sisaldab mitte rohkem kui neli õigekirja- ja kirjavahemärgiviga ning üksikuid väiksemaid kõnevigu.

Hinne "4" antakse, kui

- essee on kooskõlas teemaga;
- essee ülesehitus on loogiline, kuid teksti jaotamine lõigeteks ei ole piisavalt selge;
- süntaks ei ole piisavalt vaheldusrikas;
- essees ei ole rohkem kui kaheksa viga, kuid esineb mõningaid kõnevigu.

Hinne 3 antakse, kui

- essee on teemaga kooskõlas, kuid see on pealiskaudselt lahti seletatud;
- Essee ülesehituses on vastuolusid, mõtete esitamisel on ebaselgusi;
- sõnavara kasutamine ei ole mitmekesine, süntaks on monotoonne; - essees on mitte rohkem kui 16 viga, esineb palju kõnevigu.

Hinne "2" antakse, kui

- essee ei vasta teemale;
- esseel puudub semantiline ja struktuuriline sidusus;

- Sõnavara on piiratud, esineb sõnade väärkasutust, süntaks on puudulik; - essees on rohkem kui 16 viga.

Hinne "1" antakse, kui

- töö koosneb mõnest katkendlikust lausest, kus essee teema ei ole selgitatud; - töö on puudulik.

Kirjanduse hindamise kriteeriumid

- Kirjandusõppe tulemuste hindamisel on soovitatav lähtuda järgmistest kirjandusõppe eesmärgi saavutamise näitajatest
- õpilaste lugemisoskus ilukirjanduse valdkonnas: arusaamine, süstemaatilisus, lugemise suund; tegurid, mis mõjutavad raamatute valikut; tekkivad lugemishuvid;
- teoste ideoloogilise ja moraalse sisu mõistmise sügavus (tajumise isikupära, teose sisu ja vormi erinevate aspektide käsitlemise laius, hinnangute kehtivus ja iseseisvus);
- kirjandusteadmiste tase (võime rakendada neist olulisemaid ilukirjandusteoste analüüsimisel ja hindamisel);
- Integratsioon teiste valdkondade ja õppeainetega

Lõiming

5.klass

	Teema	Õppeaine
1.	Jaan Krossi „Mardileib”	Eesti keel, Ajalugu
2.	Müüdid	Kunst
3.	Vene muinasjutud. Eesti muinasjutud	Kunst, Eesti keel

6.klass

	Teema	Õppeaine
1.	O. Henry „Viimane leht“	kunst
2.	Hans Christian Andersen „Ööbik”	Muusika
3.	Friedebert Tuglase „Siil”	Loodusõpetus

7.klass

	Teema	Õppeaine
1.	Friedrich Reinhold Kreutzwald “Kalevipoeg”	Eesti keel, Ajalugu
2.	Daniel Defoe “Robinson Crusoe”	Geograafia
3.	Lydia Koidula Luuletused	Eesti keel Ajalugu

8.klass

	Teema	Õppeaine
1.	Aleksandr Puškini luuletused, „Kapteni tütar”	Ajalugu, Inimeseõpetus, Kunst
2.	Eduard Vilde „Nende poeg”	Inimeseõpetus
3.	Mihhail Lermontovi luuletused	Kunst

9.klass

	Teema	Õppeaine
1.	Aleksandr Solženitsõni „Küll on kahju”	Ajalugu
2.	Mihhail Bulgakovi „Koera süda”	Ajalugu, Bioloogia
3.	Vladimir Vössotski Luuletused	Muusika